

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργος Ίωάννου, Μεσ στους προσφυγικούς συνοικισμούς

Στέκομαι και κοιτάζω τά παιδιά· παίζουνε μπάλα. Κάθομαι στο όρισμένο καφενεϊό· σέ λίγο θά σχολάσουν και θ' αρχίσουν νά καταφτάνουν οί μεγάλοι, Κουρασμένοι απ' τή δουλειά, είναι πολύ πιο αληθινοί. Οί περισσότεροι γεννήθηκαν εδώ σ' αυτή τήν πόλη, όπως κι εγώ. Κι όμως διατηρούν πιο καθαρά τά χαρακτηριστικά τής ράτσας τους και τήν ψυχή τους, από μās τούς διεσπαρμένους. Ίδιως όταν τούς βλέπω εδώ, μου φαίνονται πιο γνήσιοι. Κάπως αλλοιώτικοι μοιάζουν μακριά, σέ άλλα περιβάλλοντα συναντημένοι.

Η αλήθεια πάντως είναι πώς στο ζήτημα τής αναγνώρισεως έχω φοβερά έξασκηθεί. Όπου κι' αν είμαι, τόν Πόντιο, ας πούμε, τόν διακρίνω από μακριά· κι από μιά γραμμή του κορμιού του μονάχα. Δεν είναι ανάγκη ν' ακούσω τήν όμιλία του, ούτε νά διαπιστώσω τήν αλλιώτικη μελαγχρινάδα. Σπανίως νά πέσω έξω. Από κοντά όμως είμαι όλοτελα αλάνθαστος. Τό ίδιο και μέ τούς Καραμανλήδες, τούς Καυκάσιους, τούς Μικρασιάτες απ' τίς ακτές, τούς άλλους απ' τά βάθη, τούς Κωνσταντινουπολίτες, από μέσα ή απ' τά περικόρα κι ας επιμένουν όλοι τους πώς είναι απ' τήν καρδιά τής Πόλης, κι απ' το Γαλατά. Οί Θρακιώτες όμως ξεχονται πιο καστανοί. Ξανθοί πολλές φορές, κι ευκολότερα μπερδεύονται μέ πρόσφυγες από μέρη άλλα. Έξάλλου σά νά έχουν χάσει τήν ιδιαίτερη προφορά τους ή ίσως εγώ νά τήν έχω συνηθίσει. Μπερδεύονται κυρίως μ' αυτούς που ήρθαν απ' τη Ρωμυλία. Αυτό συμβαίνει κι ανάμεσα στους Ήπειρώτες και στους άλλους απ' τίς περιοχές του Μοναστηριού.

Όταν τους μπερδεύω, τούς καταλαβαίνω συνήθως αργά· γιατί έχω τόση πεποίθηση πάνω σ' αυτό τό ζήτημα, ώστε σπανίως ρωτώ. Κατά βάθος βέβαια αυτό δεν είναι σφάλμα, είναι διαπίστωση.

Κι όμως πόση συγκίνηση έχει νά κοιτάξεις ή νά συζητās στά καφενεϊα και νά διαισθάνεσαι τή δική σου ή μιά άλλη πανάρχαια ράτσα. Ακούς εκείνες τίς φωνές μέ τή ζεστή προφορά και σου 'ρχεται ν' αγκαλιάσεις. Όνόματα από σβησμένους τάχα λαούς και χώρες δειλιάζουν μέσα στο νοῦ· μεθῶ μονάχα και πού τά λέω από μέσα μου, καθώς όλοένα βεβαιώνομαι. Χαίρομαι νά κοιτάζω τίς αδρές και τίμιες φυσιογνωμίες τους, κι ανατριχιάζω βαθιά, όταν σκέφτομαι πώς αυτός πού μου μιλά είναι δικός μας άνθρωπος, τής φυλής μου. Κάτι σά ζεστό κύμα μέ σκεπάζει ξαφνικά, θαρρείς και γύρισα επί τέλους στήν πατρίδα ή πού δέ γεννήθηκα καν εκεί. Τό αίμα μου από κεϊ μονάχα τραβάει· εκτός και αν είναι

ἀληθινό πώς ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπ' αὐτά πού τρώει καί πίνει, ὅποτε πράγματι εἶμαι ἀπό δῶ. Καί πώς ἐξηγεῖται τότε ὅλη αὐτή ἡ λαχτάρα;

Γυρνῶ μέσ στους προσφυγικούς συνοικισμούς μέ δυνατή εὐχαρίστηση. Θράκες, Χετταῖοι, Φρύγες, ὁμορφοί Λυδοί, πάλι, θαρρεῖς, ἀνθοῦν ἀνάμεσά μας. Οἱ ἴδιοι δέν ξέρουν βέβαια αὐτά τὰ ὀνόματα· γιά μένα ὅμως εἶναι φορτωμένα μυστήριο καί ἀγάπη. Κι' ἂν ἀκόμα δέν εἶναι, πολύ θά ἤθελα νά ἦταν ἔτσι ἡ ἀλήθεια.

Κι ὅμως τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχουν κάνει τό πᾶν γιά νά σκορπίσει ἡ ὁμορφιά αὐτή στους τέσσερις ἀνέμους. Οἱ ἐγκληματίες τῶν γραφείων ἐκμεταλλεύονται τή ζωηράδα τους καί τήν ἀγνότητά τους. Τούς ἐξώθησαν νά σφάξουν καί νά σφαχτοῦν· νά φαγωθοῦν, ἰδίως μεταξύ τους. Τώρα φυσικά τούς τρέμουν καί προσπαθοῦν νά τούς ξεφορτωθοῦν μέ τή μετανάστευση. Πολύ ἀργά, νομίζω.

Κάθε φορά πού φεύγω ἀπό κεῖ, με ἀποχαιρετοῦν χωρίς νά δείξουν παραξένεμα, ἂν καί ἀγνωστοί μου ἄνθρωποι. Τούς πληροφορεῖ τό αἷμα τους γιά μένα, ὅπως καί τό δικό μου μέ κάνει νά τούς κατέχω ὁλόκληρους. Πάντως ποτέ τους δέν ἐπιμένουν νά μέ κρατήσουν στίς παрэες τους.

Ὁλομόναχος, ξένος, πεντάξενος, χάνομαι στίς μεγάλες ἀρτηρίες. Ὅταν ἀνάβει τό κόκκινο καί σταματοῦν τ' αὐτοκίνητά, μοῦ φαίνεται γιά μιά στιγμή πώς παύει ἐντελῶς κάθε θόρυβος. Ἐρυθρά καί λευκά αἰμοσφαίρια σά νά κυκλοφοροῦν. Κι ὅμως βλέπω πώς τό πλῆθος ἐξακολουθεῖ νά περπατᾷ, νά κουβεντιάζει ἢ νά γελάει. Σταματῶ πολλές φορές στή μέση τοῦ πεζοδρομίου, κι ὅπως στό κούτσουρο πού κόβει τό νερό, ἔτσι περιστρέφονται γύρω μου οἱ διαβάτες. Τώρα πού δέν ἐμποδίζουν οἱ μηχανές, ἀκούω χιλιάδες βήματα στό πλακόστρωτο. Μοῦ ῥχεῖται νά καμπυλώσω τή ράχη μου γιά νά περάσει χωρίς ἐμπόδια αὐτό τό ποτάμι. Τῆς Γονατιστῆς, ὅταν περνάει ἀπό πάνω μου τό βουβό ποτάμι τῶν προγόνων, γονατισμένος πάνω στά καρυδόφυλλα, σκύβω βαθιά στό χῶμα, γιά νά μὴ βγάλουν οἱ ψυχές ἐξαιτίας μου τόν παραμικρότερο βόμβο.

Ἐγώ ὅμως ἀπό τώρα εἶμαι βαριά παραπονεμένος. Μέσα στους ξένους καί στά ξένα πράγματα ζῶ διαρκῶς· στά ἔτοιμα καί στά ἐνοικιασμένα. Συγκατοικῶ μέ ἀνθρώπους πού ἀδιαφοροῦν τελείως γιά μένα, κι ἐγώ γι' αὐτούς. Οὔτε μικροδιαφορές δέν ὑπάρχουν κἂν μεταξύ μας. Ὁ ἕνας ἀποφεύγει τόν ἄλλο, ὅσο μπορεῖ. Μά κι ἂν τύχει νά σοῦ μιλήσουνε, κρύβουν συνήθως τὰ πραγματικά τους στοιχεῖα σά νά 'ναι τίποτε κακοποιοί. Τό ἰδανικό, ἡ τελευταία λέξη τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι λέει, γά μήν ξέρεις οὔτε στή φάτσα τό γείτονά σου. Πονηρά πράγματα βέβαια· προφάσεις πολιτισμοῦ, γιά νά διευκολύνονται οἱ ἀταξίες.

Γι' αὐτό ζηλεύω αὐτούς πού βρίσκονται στὸν τόπο τους, στά χωράφια τους, στους συγγενεῖς τους, στά πατρογονικά τους. Τουλάχιστο, ἄς ἦμουν σ' ἕνα προσφυγικό συνοικισμό μέ ἀνθρώπους τῆς ράτσας μου τριγύρω.

(Γιά ἕνα φιλότιμο, 1964)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Ποιος είναι ο ιστορικός χωροχρόνος μέσα στο πλαίσιο του οποίου τοποθετεί τα θέματά του συνήθως ο Γιώργος Ιωάννου;

Μονάδες 15

B.1. Η γλώσσα του Γιώργου Ιωάννου έχει περιγραφεί ως «έκφραση κατ' επίφαση πηγαία, στην πραγματικότητα όμως επίμονα ψιλοδουλεμένη ως την τελευταία λέξη, ως την τελευταία συλλαβή.» Πρόκειται κατά τη γνώμη του Αλ.Κοτζιά για «μια γραφή που ο κουβεντιαστός τόνος της, η λιτότητα και η αμεσότητά της βλασταίνουν από τις βαθιές ρίζες του νεοελληνικού αφηγηματικού λόγου.». Να επιβεβαιώσετε τα παραπάνω γνωρίσματα της γλώσσας και του ύφους του συγγραφέα, αντλώντας από το κείμενο τέσσερα (4) παραδείγματα.

Μονάδες 20

B.2. Στο συγκεκριμένο πεζογράφημα παρουσιάζονται δύο κόσμοι. Ποιοι είναι αυτοί και ποια χαρακτηριστικά αποδίδει στον καθένα ο συγγραφέας;

Μονάδες 20

Γ. «Γυρνῶ μέσ στους προσφυγικούς συνοικισμούς... νά ἦταν ἔτσι ἡ ἀλήθεια»: Να αναλύσετε το απόσπασμα του κειμένου σε δύο περίπου παραγράφους.

Μονάδες 25

Δ. Το παρακάτω ποίημα του Γιώργη Μανουσάκη αναφέρεται στη σχέση του ανθρώπου με τους προγόνους του, όπως και το διήγημα του Γιώργου Ιωάννου, που σας δόθηκε. Συγκρίνετέ τα ως προς το περιεχόμενό τους.

Μονάδες 20

Ορφάνια

Σά δέντρα μεγαλόκλαδα
σκέπαζαν κάποτε τόν παιδικό ουρανό μας.
Γεμάτα τὰ αὐτιά μας ἀπ' τὸ βουητό
τῶν λόγων τους κ' ὁ ἀέρας σάν καμμένος
γύρω τους ἀπὸ πράξεις ἀπόκοτες.

Τώρα μισεύουν ἕνας – ἕνας
Αὐτοὶ πού τούς θαρρούσαμε
ριζωμένους κ' ἄσειστους
ἄλλοι λιγνεύοντας χρόνο μέ χρόνο
ὥσπου νά μείνουν μόνο ἕνας κορμός
ξερός και σκεβρωμένος, ὅλο χαρακίες,
ἄλλοι γέροντες ἄξαφνα
μ' ὅλο τόν ὄγκο τῶν κλαδιῶν τους.

Πάνω από τὰ κεφάλια μας ἀνοίγουνται
πλατιά διαστήματα κενοῦ
σάν νά συμπαρασύρουνε στήν πτώση τους
κομμάτια ἀπ' τό γαλάζιο θόλο.

(Γιώργης Μανουσάκης, *Ἄνθρωποι καί σκιές. Ἀστρολάβος*, Εὐθύνη 79, σ. 10.)

